

LÁSKU NELZE PŘIKÁZAT

“Mistře, které přikázání je v zákoně největší? On mu řekl: Miluj (budeš milovat) Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí. To je největší a první přikázání. Druhé je mu podobné: Miluj (budeš milovat) bližního svého jako sám sebe. Na těch dvou přikázáních spočívá celý Zákon a Proroci.”

(Mt 22,36-40)

První otázka, se kterou se čtenář vyrovnává, je: Lze lásku přikázat? Je možné ji přikázat? Může se láska vynucovat? Lze ji brát nebo dávat násilně? “Budeš milovat” - může znít v uších posluchačů jako příkaz, ovšem jde o zaslíbení do budoucnosti. Nikoli o příkaz. Je tomu tak, jako když maminka řekne své holčičce: „Budeš velká a také budeš milovat své děti.“

Ježíš zde cituje texty ze SZ. “Druhé největší přikázání” Ježíš cituje ze **3Moj 19,18**. Hebrejský text umožňuje překlad do přítomného času: “*Miluješ bližního (druha, blízkého, krajana, přítele)*, hebrejsky řeš, ajin.” Je to konstatování. Lásku nelze vynucovat. Lásku můžeme nabídnout, je možné o ni požádat nebo ji odmítnout. Ovšem přikázat lásku nelze. Zdůrazněno je jednání, k němuž jsme strženi. Miluješ bližního. Kdo je blízký? Předně rodina (o tom pojednává Gn 2). Miluješ přítele. **Co je přítel? Elie Wiesel odpovídá: “Víc než bratr, než otec, něco jiného, společník na cestě, s nímž tuto cestu budujeme a pokoušíme se dobýt nemožné...Prožitek přátelství poznamenává život stejně hluboce – hlouběji – než láska. Láska se může zvrtnout v posedlost, zatímco přátelství neznamená nikdy nic jiného než sdílení. S přítelem se dělíme o probuzení touhy, zrození vize, děsu...Co je to přítel? To je ten, kdo ti dá poprvé poznat tvou i svou samotu, a pomůže ti ji zrušit...díky němu se nemusíš hanbit mlčet, můžeš se otevřít, aniž by ses tak snižoval.”** Přátelství může být jedinou útěchou, když nás láska zrazuje. Malebně tuto myšlenku vystihuje krátký rozhovor lásky a přátelství: Láska se ptá přátelství: “Řekni mi, co tady děláš ty, když jsem tady já?” Přátelství odpovědělo: “Jsem tady proto, abych vykouzlilo úsměv tam, kde ty zanecháš slzy.” Přátelství vytváří atmosféru důvěry a pochopení. Mladý člověk namítne: “Takže partnerství je méně než přátelství? Ale vždyť všechno je lepší než nebyt milován! Nechci žít pouze čestně, nestačí mi žít jenom zbožně, toužím žít zamilovaně!” Existuje odpověď, partner není blízký člověk, je ten nejbližší, milovaný člověk není jen přítel, je nejlepší přítel.

Původní text byl psán bez samohlásek (punktace). Lze jej přeložit i následovně: “*Miluješ nechtěného (jízlivého, méněcenného, podřadného, špatného, zlého)*, hebrejsky řeš, ajin.” Přátelství nepřehlídí nedostatky blízkého člověka. Možná proto, že přátelé si bývají podobní nebo sdílejí obdobnou životní situaci. Podobnou úvahu naznačuje 3Moj 19,34: “*Miluješ jej hosta (bezdomovce, poutníka) stejně jako sebe samého, protože i vy jste byli hosty (bezdomovci, poutníky) v zemi egyptské, Já Hospodin, Bůh váš.*” A zde se také nachází vysvětlení: Miluješ ho, protože jsi ty sám takovým byl. Toto konstatování je ještě překvapivější. Přijímáme nedostatečnost přítele, neboť víme o své vlastní nedostatečnosti. Někteří myslitelé (Maharal) staví přátelství tak vysoko proto, že není předurčeno společným původem, ale je dílem svobodné volby. Přátelství často spojuje neslučitelné a to do té míry, že Stvořitel jedná se svým stvořením, Abrahámem nebo Mojžíšem, jako přítel s přítelem. A v přátelství není jeden nad druhým, ale jeden vedle druhého.

Nevokalizovaný text (bez samohlásek) připouští ještě jinou výpověď: “*Miluješ zlo (miluješ zlé jednání, špatnost, zkaženost, hebrejsky řeš, ajin) své jako sebe samého. Já Hospodin.*” To šokuje, děsí. Jak text vyložit? Co je jím čtenáři řečeno? Na co je upozorněn? Hospodinovo slovo poznáváme podle toho, že uvádí věci do pohybu. To nemusí být vždy příjemné. Snažíme se žít morálněji, slušněji. Mnozí se pokouší “vybrousit” své charaktery. Text ovšem představu morální elity “nabourává”. Rozbílí snahu žít černobílý život. Naopak zdůrazňuje: Dobré i zlé je naprosto propojeno. Podobně v 5Moj 19,21: “*A nešetříš, nejsi*

sklícen zármutkem tvým, duše v duši, oko v oku, zub v zubu, ruka v ruce, noha v noze.” Co je v mém bratru, v mém příteli, je také ve mně. Jinak řečeno: Ublížeš-li nevinnému, ublížeš sobě. Nebo: Ublížeš-li vinnému, ublížeš sobě. Tyto hranice se nesmí posunovat. Nemohou být sevřeny. V nich se učíme respektovat samotného Boha.

Lidem je blízke hledat chybu vedle sebe (Adam). Ona zatím tkví v nich samých. Ježíš na vzájemnou “prorostlost” zkaženého a dobrého upozorňuje v podobenství o pleveli mezi pšenicí (Mt 13,24-30). Nelze vyplenit zlo, aniž by se neublížilo laskavějším. Text Tóry odhaluje lidské nitro, ono vnitřní napětí v nás. Odhaluje, že k člověku patří obé - špatnost i slušnost, zlo i dobro. A Hospodin se v takovém člověku vyzná. Ježíš přikázání lásky ještě více radikalizuje (Mt 5,43.44): “Slyšeli jste, že bylo řečeno: Milovati budeš bližního (blízkého) svého a nenávidět nepřítele svého.” Já však vám pravím: Milujte - milujete vaše nepřátele (protivné) a modlete se - modlíte se za pronásledující vás.”¹ Každý se můžeme stát druhému člověku nebo sami sobě nepřítelem. Zřejmě proto je důležité milovat nepřítele. Lidskost, pomoc, slušnost, ohleduplnost k nepříteli je přímo vyžadována tehdy, je-li nepřítel v nouzi (2Moj 23,4-5. Dt 22,1-4). Bůh přeci zná možnosti člověka. Nelze skutečného nepřítele milovat, lze mu pouze odpustit, pokud nás o odpuštění požádá. S tímto výrokem, milujete vaše nepřátele, si člověk neví rady. Ukazuje se tím, že Boží možnosti ty lidské přesahují.

Přátelství je dar. Jeho síla je právě ve schopnosti přijmout druhého takového, jaký je, v celé jeho složitosti. Přítel (bližní) je někdo, kdo se soustředí na to dobré v nás, tím podněcuje vzrůst krásna v člověku.

J. Dvořák

Věnováno dvěma hlubokým mužům s uměleckou duší, Ondřejovi Bouškovi a Ivovi Hrachovcovi

---

¹ Řecký jazyk má pro rozkaz. a oznam. způsob v přítomném čase totožný gramatický tvar.